

**АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

16 травня 2025 р., м. Одеса

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE INSTITUTION "SOUTH UKRAINIAN NATIONAL PEDAGOGICAL
UNIVERSITY NAMED AFTER K.D. USHYNsky"
MOLDOVA STATE UNIVERSITY
UNIVERSITY OF THE NATIONAL EDUCATION COMMISSION, KRAKOW
VILNIUS UNIVERSITY
JOHNS HOPKINS UNIVERSITY
ODESA NATIONAL ECONOMIC UNIVERSITY
KHARKIV NATIONAL PEDAGOGICAL
UNIVERSITY NAMED AFTER H. S. SKOVORODA
CLASSICAL PRIVATE UNIVERSITY
VASYL' STUS DONETSK NATIONAL UNIVERSITY**

**ACTUAL PROBLEMS
OF PRACTICAL PSYCHOLOGY**

Collection of scientific works
International Scientific and Practical Internet Conference

May 16, 2025

Odesa – 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МОЛДОВИ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ КОМІСІЇ НАРОДНОЇ ОСВІТИ В КРАКОВІ
ВІЛЬНЮСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ ДЖОНСА ГОПКІНСА
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

16 травня 2025 року

Одеса – 2025

UDK 001+159.9 (063)
ВБК 72+88.4

It is printed by the decision of the Academic Council of the State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (protocol No. 17 dated 06/26/2025).

ORGANIZING COMMITTEE

Heads of the organizing committee

Krasnozhon Andriy Vasylyovych – Doctor of Historical Sciences, Professor, Rector of the State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Myzichenko Hanna Vyacheslavivna – Doctor of Political Sciences, Professor, Vice-Rector for Research of the State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky» (Odesa).

Rafał Abramciów – **Doctor PhD in Psychology, Professor UKEN, Director of the** Institute of Psychology, University of the National Education Commission (Krakow)

Potang Angela – Associate Professor, PhD in Psychology, Faculty of Psychology, Education Sciences, Sociology and Social Work, Moldova State University (Kishenev).

Alfredas Laurinavičius – Associate Professor, PhD, Deputy Director of Psychology Institute, Vilnius University (Lithuani).

Bedny Marina – Assistant Professor, Department of Psychological and Brain Sciences Johns Hopkins University (USA).

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ
РЕАБІЛІТАЦІЇ В РОБОТІ З ПОСТТРАВМАТИЧНИМИ СТРЕСОВИМИ
РОЗЛАДАМИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗОНИ БОЙОВИХ ДІЙ**

Бондарева К. Г., Савенкова І.І.....485

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ СИНДРОМУ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО
СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ ТА ЇХ
НЕЙРОРЕАБІЛІТАЦІЯ**

Бабко Ю.В., Штученко І.Є.....488

**КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ЩОДО НЕЙРОРЕАБІЛІТАЦІЇ
ВІЙСЬКОВИХ**

Цимбалюк А.Є., Мельничук І.В.....492

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОГНІТИВНО-
ПОВЕДІНКОВОЇ ТЕРАПІЇ У РОБОТІ З ДЕПРЕСИВНИМ СИНДРОМОМ
ПРИ ПОСТСТРЕСОВИХ РОЗЛАДАХ**

Цюпак Н.В., Мельничук І. В.....496

**НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНА ДІАГНОСТИКА ТА
НЕЙРОКОРЕКЦІЙНА РОБОТА ЩОДО ПОДОЛАННЯ МОВЛЕННЄВИХ
ПОРУШЕНЬ У ПАЦІЄНТІВ З УРАЖЕННЯМ ГОЛОВНОГО МОЗКУ В
ГОСТРОМУ ПЕРІОДІ**

Чепуренко Г.В., Бабаян Ю.О.....499

**ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ НАРКОЗАЛЕЖНИХ: РОЛЬ
КОГНІТИВНО-ПОВЕДІНКОВОЇ ТЕРАПІЇ ТА ПСИХООСВІТНІХ
ПРОГРАМ**

Усатенко О.М., Венгер А.С.....502

Оцінка розуміння усного мовлення проводиться шляхом перевірки виконання усних команд, спочатку простих, а потім складних («заплющте очі», «покажіть мені 2 пальці», «доторкніться правою рукою до лівого вуха»).

Далі можна перейти до дослідження розуміння більш складних граматичних структур.

Також обстежуються функції читання та письма в залежності від важкості неврологічного стану пацієнта.

Таким чином, мовленнєва функція займає особливе місце у ряді інших вищих психічних функцій людини.

ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ НАРКОЗАЛЕЖНИХ: РОЛЬ КОГНІТИВНО-ПОВЕДІНКОВОЇ ТЕРАПІЇ ТА ПСИХООСВІТНІХ ПРОГРАМ

Усатенко О.М., Венгер А.С.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса, Україна)*

Проблема наркозалежності залишається однією з найгостріших не лише в контексті громадського здоров'я, а й у сфері психічного благополуччя суспільства. Вона супроводжується значними психологічними, соціальними, медичними та економічними наслідками як для самої залежної людини, так і для її родини та соціального оточення.

Сучасна психологічна практика демонструє, що для досягнення стійкої ремісії та успішної соціальної адаптації недостатньо лише медикаментозного лікування. Необхідне включення психотерапевтичної допомоги, освітніх та соціальних заходів, що сприяють комплексному відновленню особистості.

У зв'язку з цим зростає потреба у впровадженні ефективних психотерапевтичних моделей, які враховують як емоційно-когнітивні особливості осіб із залежністю, так і соціокультурний контекст їхнього життя.

У контексті дослідження **об'єктом** є психологічна реабілітація наркозалежних осіб, адже саме вона є ключовим етапом у подоланні залежності та досягненні тривалої ремісії.

Предмет дослідження – застосування когнітивно-поведінкової психотерапії та психоосвітніх програм які, за даними сучасних наукових джерел і практичного досвіду, є дієвими методами формування здорової поведінки, підвищення мотивації до змін, розвитку саморегуляції та зниження ризику рецидиву.

Метою є обґрунтування ефективності інтеграції когнітивно-поведінкових методик і психоосвіти в програми психологічної допомоги для осіб із залежністю від ПАР. Акцент робиться на можливостях формування нових поведінкових стратегій, подолання патологічних патернів мислення, а також наданні клієнтам знань і навичок, необхідних для збереження тверезості, стійкості до стресу та адаптації до соціального середовища. Аналізуючи наукову літературу, слід зазначити, що багато дослідників наголошують на важливості інтеграції психотерапевтичних методів у комплексні реабілітаційні програми для осіб із залежністю від психоактивних речовин. Автори підкреслюють, що ефективна

реабілітація повинна поєднувати медичні, психологічні та соціальні підходи, починаючи з ранніх етапів лікування. Вони також зазначають, що кожному етапу реабілітації відповідає певний психотерапевтичний метод, а поєднання індивідуального та групового консультування, зокрема когнітивно-поведінкової терапії (КПТ), сприяє досягненню стійких результатів у подоланні залежності. [1, 5, 13, 15, 16]

На думку багатьох фахівців, КПТ посідає провідне місце серед методів психологічної допомоги особам із залежністю. Це пояснюється високим ступенем доказової ефективності, широким спектром застосування та відповідністю до специфіки наркологічної практики. Саме когнітивно-поведінковий підхід часто слугує базою, на основі якої формуються комплексні стратегії психотерапевтичної роботи, інтегруючи інші методи в межах реабілітаційного процесу [1, 3, 5, 7].

Когнітивно-поведінкова терапія є одним з найбільш досліджених та ефективних підходів у роботі з наркозалежними. Вона базується на ідеї, що поведінка людини визначається її думками та переконаннями, тому зміна способу мислення веде до змін у поведінці.

Головними завданнями КПТ є:

- Ідентифікація деструктивних когнітивних схем та автоматичних думок;
- Формування нових, адаптивних моделей мислення й поведінки;
- Навчання навичкам емоційної саморегуляції, контролю імпульсів, подолання тригерів;
- Зниження рівня тривожності та підвищення толерантності до фрустрації;
- Зміцнення мотивацій до тривалих змін через усвідомлення причин залежності.

До комплексу методів, які використовуються для корекції поведінки наркозалежних осіб входять: мотиваційне інтерв'ю, техніки самоконтролю, моделювання здорового способу життя, профілактика рецидивів та тренінги соціальних навичок. Зміна поведінки в межах цього підходу відбувається поступово, проходячи через послідовні етапи:

1. Первинний аналіз власної поведінки;
2. Прийняття рішень;
3. Закріплення змін;
4. Запобігання рецидиву.

Застосування методу ґрунтується на тому, що впливаючи на зміст думок, можна трансформувати емоції та поведінку, оскільки когнітивна та емоційна сфери тісно взаємопов'язані. Практика доводить, що пацієнти, які проходять когнітивно-поведінкову терапію, мають вищу ймовірність збереження ремісії та стабілізації емоційного стану [2, 4, 6, 10].

Когнітивно-поведінкова психотерапія спрямована на руйнування патологічних моделей поведінки, підтримку тверезого способу життя та профілактики рецидивів. Цей підхід значною мірою відповідає медичній моделі інтенсивної терапії, оскільки акцентує увагу на розвитку когнітивного контролю над імпульсами та формуванні нових, здорових поведінкових стратегій. Завдяки своїй структурованості й науковій обґрунтованості, методика також успішно

застосовується в рамках програм соціального навчання наркозалежних. [3, 12, 13, 14]. Ряд дослідників наголошують, що одним з ключових завдань когнітивно-поведінкової терапії є формування адекватного уявлення про залежність як про хворобу, а також корекція сприйняття самого процесу одужання. Згідно з їхніми поглядами, саме зміна ставлення до себе як до особи, що може звільнитися від залежності, відіграє важливу роль у стійкості терапевтичного ефекту. Особливо цінним є те, що когнітивно-поведінковий підхід довів свою ефективність не лише в роботі з алкогольною залежністю, але й при лікуванні інших форм хімічної залежності, включаючи наркотичну та медикаментозну. Це підтверджує універсальність методу та його адаптивність до різних категорій клієнтів [1, 7, 12]

Попри високу ефективність когнітивно-поведінкової терапії, її застосування буде неповним без супровідного інформаційного впливу на пацієнта, який сприяє усвідомленню ним природи власної залежності, механізмів її виникнення та шляхів подолання. Саме цю роль виконують психоосвітні програми. Психоосвіта є важливим елементом комплексної психологічної допомоги, що забезпечує пацієнтам розуміння механізмів розвитку залежності та процесу одужання. Інформування сприяє формуванню реалістичного ставлення до себе, своїх можливостей та викликів на шляху одужання.

Зміст психоосвітніх занять полягає в поданні інформації у доступній формі лекцій та охоплює такі теми: «Природа психоактивної залежності, як хронічного захворювання мозку»; «Біопсихосоціальні чинники, що сприяють розвитку адикцій»; «Основні симптоми та стадії залежності»; «Роль емоцій, стресу, мислення та поведінкових патернів»; «Ефективні методи лікування»; «Профілактика зрывів, навички саморегуляції, кризове планування», «Як підтримувати людину в одужанні (роль сім'ї, спільнот, фахівців)». [1, 8, 11, 14]

Психологічне значення психоосвіти полягає в інформуванні пацієнта, що знижує його рівень тривожності, дає відчуття контролю над ситуацією та формує реалістичні очікування щодо лікування. Дає усвідомлення того, що залежність – не «слабкість характеру», а розлад, який піддається лікуванню, що зменшує почуття провини і сорому, які часто блокують процес одужання. Для родичів це можливість краще зрозуміти поведінку близької людини, побачити, як підтримка може допомогти, а критика чи контроль – навпаки, погіршити стан. [12, 13, 14, 16]

Психоосвітній підхід забезпечує низку позитивних змін у процесі одужання, а саме: зменшення ризику рецидивів, підвищення дотримання терапевтичних рекомендацій, покращення стосунків з родиною, розвиток відповідальності за власне одужання, активація внутрішніх мотиваційних змін.

Таким чином, психоосвітній метод не лише доповнює психотерапію, а є її невід'ємною частиною, особливо в роботі з наркозалежними. Його інтеграція в реабілітаційні програми дає змогу формувати усвідомлене ставлення до лікування, підвищувати його ефективність і сприяти стійкому відновленню.

Реабілітація хворих на адитивні розлади значно втрачає свою ефективність без соціальної підтримки, яка включає відновлення попереднього соціального статусу та адаптацію до нового мікросоціального середовища за умови повної відмови від вживання психоактивних речовин. Одним з пріоритетних завдань

реабілітаційної стратегії є створення сприятливого соціального оточення, яке сприятиме стимулюванню особистісного розвитку, формуванню нових моделей поведінки та нормативних соціальних ролей. [2,8,11]

Особливу увагу дослідники приділяють налагодженню взаємодії з родиною та найближчим оточенням, оскільки саме сімейне середовище часто визначає успішність адаптації пацієнта. Роль близьких у підтримці терапевтичного процесу критично важлива на всіх етапах лікування, що сприяє високим результатам у короткостроковій (утримання в програмі), середньостроковій (відсутність зривів і рецидивів) та довгостроковій (стійка та якісна ремісія, повернення до соціально активного життя) реабілітації.[14,15,16] Важливим елементом програми реабілітації є розвиток у залежних навичок самоконтролю, ефективної міжособистісної комунікації, сімейної взаємодії та професійної самореалізації.

Також ефективними в одужанні та підтримці є групи самодопомоги, які сприяють підвищенню впевненості залежних у власних силах, допомагають розвивати адекватні копінг- стратегії.

Узагальнюючи різні наукові дослідження, ми приходим до висновку, що комплексна робота з наркозалежними має ґрунтуватися на цілісному підході, що охоплює психотерапевтичні, освітні та соціальні компоненти. Ефективність втручання значною мірою залежить від здатності фахівців створити для клієнтів умови, у яких можливе не лише усунення симптомів, а й глибоке особистісне відновлення.

Застосування когнітивно-поведінкової терапії дозволяє модифікувати деструктивні переконання та поведінкові патерни, розвивати навички саморегуляції, підвищувати здатність до усвідомленого прийняття рішень.

Психоосвітні програми сприяють підвищенню обізнаності пацієнтів щодо природи залежності, формують відповідальне ставлення до процесу лікування та знижують імовірність рецидиву. Водночас соціальна інтеграція є ключовим фактором успішного повернення особи до активного суспільного життя. Вона забезпечує реалізацію соціальних ролей, відновлення стосунків із родиною, залучення до професійної діяльності, активізацію ресурсів самодопомоги та підтримки з боку спільноти.

Таким чином, ефективність реабілітаційного процесу безпосередньо залежить від глибини опрацювання кожної зі складових, а також від узгодженості дій усіх учасників системи допомоги. Акцент на активну участь самого залежного у власному одужанні створює умови для досягнення не лише короткострокових змін, а й формуванні стійкої ремісії, покращення якості життя та відновлення цілісності особистості.

Література:

1. Маркова М. В., Савіна М. В. Психотерапія та психологічне консультування в програмах реабілітації залежних від психоактивних речовин / М. В. Маркова, М. В. Савіна // Неврологія та медична психологія. – 2019. – №1. – Режим доступу: <https://periodicals.karazin.ua>
2. Старков Д. Ю. Динаміка мотивації адиктів у процесі соціально-

3. психологічної реабілітації / Д. Ю. Старков // Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – Київ, 2021. – Режим доступу: <https://psychology-naes-ua.institute> Карачевський А. Б. Когнітивно-поведінкова терапія хворих на алкоголізм та наркоманію / А. Б. Карачевський // Вісник Асоціації психіатрів України. – 2012. – №3–4. – С. 28–34. – Режим доступу: <https://elibrary.ru>
4. Діденко К. І. Психологічні особливості емоційно-вольової сфери осіб, які вживають алкогольні та наркотичні речовини / К. І. Діденко. – 2025. – Режим доступу: <https://dspace.znu.edu.ua>
5. Литвинчук Л. М. Психологічні засади реабілітації наркозалежних осіб: дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.04 – медична психологія / Л. М. Литвинчук. – Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2018. – 448 с.
6. Міллер В. Р., Ролнік С. Мотиваційне інтерв'ю: як допомогти людям змінитися / В. Р. Міллер, С. Ролнік ; пер. з англ. – Київ: Видавництво УСП, 2013. – 312с.
7. Beck J. S. Cognitive Behavior Therapy: Basics and Beyond / J. S. Beck. – 3rd ed. – New York: Guilford Press, 2020. – 414 p.
8. Науменко І. В. Психосоціальна підтримка залежних осіб: теоретичні та практичні аспекти / І. В. Науменко. – Одеса: ПНПУ, 2021. – 168 с.
9. World Health Organization. Treatment and care for people with drug use disorders: good practices and tools [Electronic resource]. – Geneva: WHO, 2022. – 56 p. – Mode of access: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240054804>
10. Савченко Н. С. Мотиваційне інтерв'ю як інструмент роботи з залежними / Н. С. Савченко // Журнал практичної психології і соціальної роботи. – 2022. – №1 (32). – С. 18–25.
11. Yalom I. D. Групова психотерапія: теорія і практика / І. Ялом ; пер. з англ. – Київ: Рідна мова, 2016. – 480 с.
12. Prochaska J. O., DiClemente C. C. The Transtheoretical Approach: Crossing Traditional Boundaries of Therapy / J. O. Prochaska, C. C. DiClemente. – Malabar, FL: Krieger Publishing, 2005. – 220 p.
13. Психолого-терапевтична реабілітація наркозалежних – ReSens [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.resens.com.ua/reabilitatsiya/> – Назва з екрана.
14. Ефективна психосоціальна реабілітація – Реабілітаційний центр «На грані» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nagrani.com.ua/uk/psiho-sotsialnogo-reabilitatsiya/> – Назва з екрана.
15. Реабілітація наркозалежних – Медичний центр «МЕД-ЗАХІД» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://med-zahid.com.ua/ua/uslugi/reabilitacziya-narkozaleznhih-efektivni-programi-v-ukra%D1%97ni/> – Назва з екрана.
16. Реабілітаційна психологія: конспект лекцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.dkpp.com.ua/wp-content/uploads/2020/04/reabilitatsiina_ps_konsp_lekc.docx – Назва з екрана.